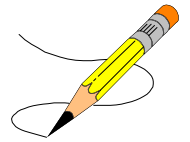

Het dyslexieprotocol

juni 2008

Zo doen wij dat 3 het dyslexieprotocol

Vooraf

De scholen van de Stichting Peelraam hebben in het schooljaar 2007 - 2008 gezamenlijk een dyslexieprotocol ontwikkeld. Dit protocol is bedoeld om leerkrachten een houvast te bieden bij het vroegtijdig onderkennen en aanpakken van leesproblemen. Hoe eerder leesproblemen worden opgespoord, des te groter is de kans dat een interventieprogramma (begeleidingsplan) succes heeft. Door uit te gaan van een protocol, waarin volgens vastomlijnde kaders wordt gewerkt, kan de aanpak van de leesproblemen op een controleerbare en efficiënte manier plaatsvinden.

Het document is besproken en vastgesteld door de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. De GMR heeft aangedrongen op een regelmatige evaluatie. Zeker omdat er met betrekking tot de uitvoering veel wordt gevraagd van scholen. Mogelijk dat het plan om praktische redenen regelmatig bijgesteld dient te worden. Ook kan dit leiden tot bijstelling van het onderwijskundig- dan wel personele beleid binnen de Stichting

Een korte samenvatting

Het protocol heeft als doelstelling dat:

- alle kinderen met een voldoende leesniveau (AVI-9) doorstromen naar het voortgezet onderwijs;
- de begeleiding van zwakke lezers en kinderen met ernstige lees- en/of spellingproblemen kwalitatief verbetert;
- kinderen met ernstige lees- en/of spellingproblemen een acceptabel niveau van functionele lees- en schrijfvaardigheid behalen;
- de leerkracht samen met de interne begeleider een dossier opbouwt voor kinderen met lees- en/of spellingproblemen waarin toetsgegevens, handelingsplannen en evaluaties van de begeleiding systematisch zijn geordend, zodat een doorgaande lijn van zorg gewaarborgd is tot en met de overgang naar het voortgezet onderwijs.

Met dit beleid willen we aangeven hoe we in de praktijk omgaan met leerlingen die te maken hebben met leesproblemen en hoe wij willen komen tot verbetering van het onderwijs aan deze leerlingen. Eventuele schoolspecifieke afwijkingen worden in een aanvullend schrijven vastgelegd.

Waar kunt u als ouders alert op zijn als het gaat om lees- en/of spellingproblemen? Bij aanmelding

Wanneer er lees- en/of spellingproblemen in de familie voorkomen of wanneer er in de familie sprake is van dyslexie, dan is het belangrijk dit te vermelden bij de aanmelding van uw kind.

Groep 1-2

Wanneer het u opvalt dat het kind moeite heeft met het onthouden van bijvoorbeeld namen van kinderen, namen van kleuren of dagen van de week of wanneer u merkt dat het kind moeite heeft met talige activiteiten (letters en klanken) is het verstandig dit te bespreken met de leerkracht.

Groep 3

Wanneer het u opvalt dat het leesproces anders verloopt dan wenselijk, bespreekt u dit dan met de leerkracht.

Groep 4

Blijft het kind te lang, meer dan 1 toetsmoment, hangen in een Avi-niveau, dan is het belangrijk dit te bespreken met de leerkracht.

Groep 5 tot en met 8

De volgende punten kunnen duiden op lees- en/of spellingproblemen:

- het kost het kind teveel moeite om de aangeboden teksten op technisch niveau te lezen, waardoor het onvoldoende toekomt aan het begrijpen ervan;
- het kind heeft moeite met het aanleren van de zogenaamde woordpakketten en de spellingregels worden, ondanks intensief oefenen, onvoldoende geautomatiseerd.

Naast dit alles is het erg belangrijk om de sociaal-emotionele ontwikkeling van uw kind goed in de gaten te houden. Wanneer u merkt dat het kind niet lekker in zijn vel zit, bespreek dan wat de oorzaak kan zijn en neem contact op met de leerkracht.

Verder kan bij lees- en/of spellingproblemen het leesplezier van het kind duidelijk afnemen. Mocht u merken dat uw kind minder geïnteresseerd is in het lezen van boeken of een hekel krijgt aan lezen, probeert u dan te achterhalen wat de oorzaak hiervan kan zijn.

De begeleiding van een kind met lees- en/of spellingproblemen

Wanneer blijkt dat er inderdaad een achterstand is op leeftijdgenoten zal de leerkracht in samenspraak met de ouders extra begeleiding opstarten. Wanneer deze begeleiding onvoldoende effect heeft zal in overleg met de intern begeleider gekeken worden naar vervolgstappen. Deze kunnen bestaan uit:

- bijstelling en intensivering van het begeleidingsplan;
- contact met een extern deskundige.

Wanneer blijkt dat er ondanks de intensieve begeleiding sprake is van hardnekkigheid, d.w.z. dat het lees- en/of spellingniveau op E-niveau blijft steken, kunnen de ouders beslissen over te gaan tot de aanvraag van een dyslexie-onderzoek. De kosten hiervan komen geheel voor rekening van de ouders. Ook wanneer de ouders besluiten niet tot onderzoek over te gaan zal de school het kind in de verdere schoolloopbaan begeleiden als ware het dyslectisch (zie protocol) en de ouders de mogelijkheid bieden om in groep 8 nader onderzoek te laten doen. De school levert dan een bijdrage in de kosten.

Wat kunt u als ouders doen om de begeleiding optimaal te ondersteunen?

Wanneer het kind moeite heeft met lezen en spellen kunnen ouders een belangrijke ondersteunende en stimulerende rol spelen in de begeleiding. Deze rol is in de volgende punten samen te vatten:

- helpen accepteren van de lees- en/of spellingproblemen;
- op een ontspannen manier extra lezen met het kind;
- in het geval van dyslexie het kind helpen met huiswerk, met gebruikmaking van de hulpmiddelen die er zijn voor dyslectici;
- op een ontspannen en motiverende manier extra oefenen met het kind.

Wanneer ouders denken dat hun kind gebaat is bij het gebruik van hulpmiddelen is het verstandig dit in overleg met de school te doen.

De overgang naar het voortgezet onderwijs

Met betrekking tot de overgang naar het voortgezet onderwijs is een aanvullend protocol ontwikkeld.

Aanvullende informatie

Meer informatie is o.m. te vinden op de volgende sites:

- www.balansdigitaal.nl
- www.steunountdyslexie.nl
- www.dedicon-educatief.nl
- www.lexima.nl

Protocollen

Indien U als ouder prijs stelt op toezending van de protocollen, kunt U zich tot de directie van de school wenden. Deze zal U een digitaal exemplaar toesturen.

Op de volgende bladzijden kunt U een meer uitgebreide uitleg lezen. Ook hoort er bij deze uitgave een informatieve brochure.

Inleiding

Uit de literatuur: in Nederland heeft ongeveer 1 van de 10 leerlingen op de basisschool moeite met leren lezen en spellen. Ongeveer 3 van de 100 heeft problemen met lezen en spellen als gevolg van dyslexie. En deel van deze kinderen raakt door deze problemen achterop bij het leren lezen vanaf groep 3 van de basisschool.

Anderen lopen vast in de brugklas van het voortgezet onderwijs, als ze met de moderne vreemde talen te maken krijgen. Niet goed kunnen lezen heeft verstrekende gevolgen voor de hele schoolloopbaan en voor het functioneren in een geletterde maatschappij als de onze.

Voorkomen van leesproblemen en het zo vroeg mogelijk verhelpen ervan is daarom een belangrijke taak waar de school voor staat.

In navolging van de landelijk ontwikkelde dyslexieprotocollen (hierin staat omschreven hoe we omgaan met dyslexie) is er voor de scholen van Stichting Peelraam een eigen dyslexieprotocol geschreven. Dit document geeft de leerkrachten nu en in de toekomst houvast bij het stap voor stap opsporen van lees- en spellingproblemen, het signaleren van dyslexie, het bieden van de juiste hulp en het begeleiden van dyslectische leerlingen.

Met dit beleid willen we aangeven hoe we in de praktijk omgaan met lees- en /of spellingproblemen en hoe wij willen komen tot verbetering van het onderwijs aan deze leerlingen. Mochten er bij u in de familie lees- en /of spellingproblemen voorkomen, of is er sprake van dyslexie, dan is het verstandig om dit zo snel mogelijk aan de leerkracht van uw kind door te geven; ook als uw kind nog maar in groep 1 zit.

Dyslexie kan namelijk erfelijk zijn. In deze uitgave proberen we in begrijpelijke taal uit te leggen wat u moet verstaan onder dyslexie.

Wilt u meer weten of bent u geïnteresseerd om het volledige protocol in te zien, kijkt u dan op de website van de Stichting Peelraam..

Wat is dyslexie?

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het lezen en of spellen van woorden.

Hoe is dyslexie te herkennen?

- Kinderen met dyslexie kunnen moeite hebben met het onthouden van:
 - de dagen van de week, rijmpjes, versjes
 - het verschil te horen tussen klanken als m n / p t n k / s f, g / eu u ui
- ✓ letters en cijfers in volgorde te zetten, zoals bij `dorp` en `drop` of `12` en `21`
- ✓ de aandacht bij de tekst te houden bij (mondelinge) uitleg
- ✓ het leren van reeksen, bijvoorbeeld tafels of spellingsregels
- ✓ het onthouden van taal-informatie
- ✓ het organiseren van hun werk
- ✓ onleesbaar en /of traag schrijven

Vroegtijdige onderkenning

We willen dat ernstige achterstanden in het lezen en spellen worden voorkomen (of minder worden). Dit is mogelijk door lees- en spellingachterstanden in een zo vroeg mogelijk stadium te ontdekken. We moeten hierbij de motivatie en sociaal-emotionele factoren niet vergeten. Zit het kind goed in z'n vel? Het uiteindelijke doel van ons onderwijs is onder andere dat alle leerlingen aan het eind van de basisschool voldoende kunnen lezen en schrijven.

De leesbegeleiding

Belangrijk aandachtspunten:

- ✓ hoe pakken we het leesonderwijs aan
- ✓ op welke manier zorgen we voor extra leestijd
- ✓ de aanpak van het individuele kind
 - begeleiding binnen of buiten de groep?
- ✓ welke rol hebben de ouders in de begeleiding
- ✓ welke extra mogelijkheden hebben we in de midden- en bovenbouw
 - extra mogelijkheden: meer tijd bij proefwerken / vergrote tekst

Waar letten de leerkrachten op in groep 1-2?

In groep 1 en 2 kan er natuurlijk nog niet gesproken worden over leesproblemen, omdat het leren lezen nog niet is begonnen. Er kunnen al wel tekenen zijn die wijzen op problemen bij het voorbereidend lezen.

- Bijvoorbeeld:
- geen belangstelling hebben voor letters
 - of op geen enkele manier met taal bezig zijn
 - achterblijvende auditieve vaardigheden

De leerkracht van groep 1 en 2 kijkt gericht naar punten die zich richten op de taal van het kind. Hoever is de taalontwikkeling bij de kleuter gevorderd? De leerkrachten gebruiken daarvoor een observatie-instrument.

Voor zorgleerlingen is er naast een algemene observatielijst een aanvullende lijst. In deze lijst besteden we extra aandacht aan de risicofactoren. Kinderen die minder goed scores krijgen krijgen extra begeleiding van de leerkracht. Er kan worden besloten om een handelingsplan op te stellen.

Dit betekent het begeleidingsproces nauwkeurig omschreven wordt.

Voor kleuters met een verhoogd risico op dyslexie is het goed om eind groep 2 zoveel mogelijk letters te kennen. Als deze kinderen niet uit zichzelf experimenteren met letters, zal de leerkracht ze daarin stimuleren. De leerkracht houdt daarbij rekening met interesses van een kind en oefent spelenderwijs. Het is in deze periode vooral een kwestie van veel en op een leuke manier omgaan met taal.

Lees- en spellingonderwijs in groep 3

In groep 3 begint een kind echt met leren lezen en schrijven. In het eerste half jaar van groep 3 ligt de nadruk op het aanleren van alle klank-letterkoppelingen (letterkennis) en de leeshandelingen die nodig zijn om met die letters woorden te maken en terug te lezen (`hakken` en `plakken` van woorden). Rond februari kennen de kinderen de meeste letters. De nadruk ligt in de tweede periode op het toenemen van de leessnelheid. Daarnaast is er aandacht voor begrijpend lezen.

Leren lezen gaat meestal niet vanzelf. De meeste kinderen hebben een stapsgewijze uitleg nodig en systematische oefening volgens een leesmethode.

Vier keer per jaar worden de kinderen uit groep 3 door de leerkracht en /of intern begeleider getoetst op het gebied van o.a. het lezen van letters - woorden en zinnen.

Elk toetsmoment in groep 3 kan een startpunt vormen voor extra begeleiding van een kind.

De toetsmomenten zijn rond de herfstvakantie, rond februari, rond eind maart en in mei /juni.

De eindmeting in mei of juni is het eerste moment waarop `een vermoeden van dyslexie` kan worden vastgesteld. Dat is het geval wanneer de extra hulp bij het leren lezen in de periode ervoor weinig tot geen resultaat heeft gehad. U moet hierbij denken aan:

- Het kind blijft radend of spellend lezen
- Het streefdoel (AVI 3) is niet gehaald.
-

Wat doen de leerkrachten van groep 3 als een mogelijke achterstand in de taalontwikkeling wordt signaleerd?

Als deze achterblijft biedt de leerkracht extra begeleiding en oefening (dit noemen we interventies).

De leerkracht stelt voor de zwakke lezers en zwakke spellers een handelingsplan op.

De leerkracht geeft daarin aan welke doelen hij nastreeft en welke middelen hij inzet om deze doelen te bereiken.

Lees- en spellingonderwijs in groep 4

De begeleiding in groep 4 is vooral gericht op het voortgezet technisch lezen, begrijpend lezen, de leesmotivatie en het schrijven.

De technische leesvaardigheid wordt in groep 4 verder geautomatiseerd. We gebruiken daarvoor verschillende methoden.

Waar letten de leerkrachten op in groep 4?

Ook in groep 4 is het heel belangrijk om de zwakke lezers te signaleren, omdat deze kinderen het gevaar lopen hun leesmotivatie (leesplezier) kwijt te raken.

De toetsmomenten zijn rond de herfstvakantie, rond januari, rond eind maart en in mei /juni.

Eind groep 4 is beheersing van AVI -6 het streefniveau voor het lezen.

Wat doen de leerkrachten van groep 4 als een mogelijke achterstand in de taalontwikkeling wordt signaleerd?

De acties voor kinderen met lees- en spellingsproblemen in groep 4 zijn niet meer in duidelijke stappen in te delen zoals in groep 3. In feite proberen we in groep 4 te verdiepen en te verbreden.

We moeten op allerlei manieren voorkomen dat leerlingen met hardnekkige leesproblemen het beginnen op te geven en dan steeds verder achterop raken. Voor elke leerling in groep 4, die extra onderwijszorg nodig heeft, stelt de leerkracht een handelingsplan op.

Lees- en spellingonderwijs in groep 5-8

In de bovenbouw van de basisschool is het leesonderwijs erop gericht dat de kinderen steeds moeilijker teksten leren lezen. Zelfstandig lezen wordt steeds belangrijker. Door middel van lezen kun je immers informatie krijgen en je kennis uitbreiden. Aan het eind van groep 5 lezen de meeste leerlingen op AVI -9 niveau. Technisch gezien kunnen zij dan vrijwel alle teksten aan.

Leerlingen met spellingproblemen krijgen daar in de bovenbouw nog meer last van. Dit komt vooral naar voren bij het vrij schrijven.

Waar letten de leerkrachten op in groep 5-8?

Ook in de bovenbouw zijn er vier toetsmomenten. Maar naast deze toetsen is het belangrijk dat de leerkracht goed kijkt hoe het kind een lees- en spellingtaak uitvoert. Het maakt voor de begeleiding bijvoorbeeld verschil of een kind een woord of zin hardnekkig spellend of juist radend blijft lezen. Door een goede observatie van het lezen krijgt de leerkracht informatie over de werkhouding, de lees- en schrijfmotivatie, de concentratie, de organisatie en de planning van het werk van een kind. Tegelijkertijd biedt het een mogelijkheid de emotionele reactie in de gaten te houden.

Wat doen de leerkrachten van groep 5-8 als een mogelijke achterstand in de taalontwikkeling wordtesignaleerd?

In de bovenbouw is de hulp aan leerlingen met lees- en /of spellingproblemen en dyslexie gericht op extra begeleiding, motivatie en hulpmiddelen.

Voor alle groepen van belang

Daarnaast is het bijhouden van een dossier over de lees- en/of spellingontwikkeling belangrijk. Het dossier zorgt voor een goede overdracht. Ook kunnen we er een stukje geschiedenis van de lees- en spellingontwikkeling in teruglezen. Dit is ook belangrijk als er een extern deskundige wordt ingeschakeld.

Ouders worden altijd op de hoogte gebracht van de extra hulp. Welke aanpassingen op school mogelijk zijn en wat de ouders eventueel thuis kunnen doen.

Onderzoek en maatregelen

Het verschil tussen dyslexie en overige leesproblemen is vaak moeilijk in te schatten. Daarom wordt binnen het onderwijs meestal gesproken over `leesproblemen en dyslexie`. Een duidelijk criterium bij dyslexie is `hardnekkigheid van de leesproblemen`. Van hardnekkigheid is sprake als we ook na een intensieve begeleiding onvoldoende vooruitgang zien. Er moet hierbij gedacht worden aan minimaal een half jaar systematisch hulp (minstens driemaal per week twintig minuten per keer) door een leerkracht of externe deskundige. Dyslexie kunnen we dan ook alleen vaststellen na diverse onderzoeken. Er is geen eenvoudige test waarmee dyslexie kan worden vastgesteld.

Als de school aangeeft dat de leerling een lees- en/of spellingprobleem heeft, dan wordt de leerling `als ware hij dyslectisch` behandeld / begeleid. De leerling wordt op diverse manieren ondersteund. Te denken valt aan vergrote teksten, meer tijd bij proefwerken, spellingfouten minder zwaar of niet meetellen. We noemen dit compenserende maatregelen.

Afspraken m.b.t. een dyslexieonderzoek

Momenteel zijn er steeds meer mogelijkheden om via de Zorgverzekeraar in aanmerking te komen voor onderzoek en begeleiding. Daar er in sommige gevallen een goede reden kan zijn om een verklaring te hebben, zijn er binnen Stichting Primair Onderwijs Peelraam afspraken gemaakt.

1. Vanaf groep 4, na 1,5 jaar leesonderwijs, en een periode van begeleiding en toetsing (minimaal 6 maanden) kan de school tot de conclusie komen dat de leerling een lees- en/of spellingprobleem heeft;
Na overleg met de ouders kan besloten worden dat het kind begeleid / behandeld wordt als ware het dyslectisch (basisscholen mogen de diagnose dyslexie niet stellen)
In bovengenoemd geval wordt de leerling niet verder (extern) onderzocht.
Mochten ouders wel een onderzoek willen dan komt dit voor rekening van de ouders (zie verder punt 4).
- 2a. Na een periode van begeleiding en toetsing (minimaal 6 maanden) kan de school tot de conclusie komen dat niet duidelijk is of de leerling wel / geen lees- en /of spellingprobleem heeft. School kan geen adequate begeleiding geven en wil het kind nader laten onderzoeken. In dit geval wordt de leerling, na overleg met de ouders, door een externe instantie onderzocht. De kosten van dit onderzoek komen voor rekening van de school. Dit onderzoek kan leiden tot een dyslexieverklaring.
- 2b. Als het kind wel een lees- en /of spellingprobleem heeft èn er is sprake van een bredere problematiek kan de school na overleg met de ouders het kind laten onderzoeken.
3. Na een periode van begeleiding en toetsing kan de school tot de conclusie komen dat er niet of nauwelijks sprake van een lees- en /of spellingprobleem is.
Nader onderzoek is dan niet nodig.
Mochten ouders wel een onderzoek willen dan komen de kosten voor rekening van de ouders. Het kan voorkomen dat een ouder zonder directe aanleiding om een onderzoek vraagt. In dit geval zal de school de aanvraag intern bespreken en op waarde schatten.
- 4a. Als in een eerder stadium een lees- en /of spellingprobleem is vastgesteld (zie punt 1) dan is er in groep 8 een mogelijkheid om te komen tot een verkort onderzoek.
De school zal de wenselijkheid van een dergelijk onderzoek aangeven.

Hiervoor zijn de volgende gegevens nodig:

- * uitslagen drempelonderzoek / AOB -toets / Cito-entreetoetsen en eindtoets
- * aantal gegevens uit het leerlingvolgsysteem / handelingsplannen
- * een onderzoek door een orthopedagoge

Dit onderzoek kan leiden tot een dyslexieverklaring.

De onderzoekskosten komen voor rekening van de ouders. De school zal maximaal 175 euro bijdragen.

In geval van leerling gebonden financiering worden de kosten van genoemd onderzoek bekostigd uit deze gelden. Mochten de gelden niet toereikend zijn dan wordt een bijdrage aan de ouders gevraagd.

Ook in groep 8 kan het voorkomen dat de school twijfelt: wel/geen dyslexie.

Deze leerlingen worden in dit geval alsnog doorgesproken met een extern orthopedagoog.

Na dit gesprek wordt besloten of de school alsnog wil overgaan tot een verkort onderzoek.

Indien de school een onderzoek wenselijk acht volgt overleg met de ouders. Zie verder punt 1.

Dyslexieverklaring

Als de diagnose dyslexie wordt gesteld, dan stelt de extern deskundige een dyslexieverklaring op.

Deze verklaring geeft recht op verschillende extra faciliteiten in het onderwijs. Deze faciliteiten zijn alleen beschikbaar met een verklaring. Een dyslexieverklaring is onbeperkt geldig.